

SWEET

Koor Fenix zingt SWEET TEA

o.l.v. Felix van den Hombergh

m.m.v. instrumentaal ensemble

**Schnittke
Requiem**



**Dominicuskerk, Spuistraat 12, Amsterdam
vrijdag 22 nov 2019 om 20:15 uur
zondag 24 nov 2019 om 15.15 uur**

WELKOM

Fenix bestaat twintig jaar!

In die twintig jaar hebben we twee hele en een halve dirigent versleten.

We hebben zo'n achthonderd keer gerepeteerd en meer dan tachtig concerten gegeven met, alles bij elkaar, ongeveer zeventig koorleden.

In diezelfde tijd hebben we ongeveer acht en een half miljoen noten gezongen, meestal verdeeld in vier stemmen, soms in acht, soms in zestien. En o ja, onze concerten zijn vijf keer gestoord door een mobiele telefoon.

Getalletjes. Wat je niet in cijfers kunt uitdrukken, is het plezier dat wij hebben in het muziek maken, de spanning in de aanloop naar een concert en het gevoel van opluchting en blijdschap als we dat weer hebben volbracht. Wat je niet in cijfers kunt uitdrukken is de saamhorigheid en het onderling vertrouwen.

En dat we die met u mogen delen.

Fenix viert dit weekend zijn twintigste verjaardag met twee bijzondere concerten. Dat kunnen we doen dankzij de steun van fondsen, sponsoren, vrienden en ons trouwe publiek.

Voor die steun zijn we u allemaal zeer dankbaar.

En we gaan er met evenveel plezier nog eens twintig jaar tegenaan.

PROGRAMMA

Ēriks Ešenvalds (1977) **Stars**

Eric Whitacre (1970) **Cloudburst**

Gábor Tarján (1967) **What is a nail**
met instrumentaal ensemble

P A U Z E

Alfred Schnittke (1934-1998) **Requiem**
met instrumentaal ensemble



Sweet tea

Volgens dirigent Felix van den Hombergh weerspiegelt het jubileumprogramma van Koor Fenix het karakter van het koor. Hij legt graag uit hoe het programma tot stand kwam. Om te beginnen: waarom is de keuze op het Requiem van Schnittke gevallen?

FvdH: “We waren op zoek naar een groot werk met niet al te veel begeleiding. Met het Requiem van Schnittke liep ik al een tijdje rond. Ik had het leren kennen bij een productie van de Haarlemse Opera, waar het openingsdeel werd gezongen na het overlijden van de hoofdpersoon. Nieuwsgierig geworden door de bezetting, met onder andere elektrische gitaar, slagwerk en orgel, ben ik me verder gaan verdiepen in het stuk. Het had me meteen te pakken, door zijn directheid en diversiteit. Het is tegelijkertijd compromisloos en zeer persoonlijk.”

Waar blijkt dat uit?

“Het openingsdeel heeft al wat elementen in zich: de melodie doet traditioneel aan en daartegen zitten afwisselend milde en zeer bijtende harmonieën. In veel andere delen gebruikt Schnittke symmetrie voor het maken van de harmonie: akkoorden zijn gespiegeld en vaak is de tweede baspartij precies de spiegeling van de eerste sopraan. Daarnaast zijn er delen met juist een veel zoeter karakter, zoals het Benedictus. Ook zijn lang niet alle delen zo wiskundig in elkaar gezet. De manier waarop hij het instrumentarium gebruikt, is ook zeer gericht: nu eens spaarzaam, dan weer grootschalig. Er zit een serieuze drumpartij in, maar ook clusters en zang met orgelbegeleiding. Allemaal elementen die het een uniek stuk maken.”

Waar of voor wie heeft Schnittke zijn Requiem geschreven?

“Ogenschijnlijk heeft hij het voor een toneelvoorstelling geschreven, waarin Don Carlos van Friedrich Schiller werd gespeeld. Maar het is inmiddels allang duidelijk dat dit een dekmantel was: Schnittke was in zijn leven steeds religieuzer geworden, wat in de Sovjet-Unie natuurlijk moeilijk was. Hij heeft zich rond het schrijven van het stuk tot het

katholicisme bekeerd, dit was het oorspronkelijke geloof van zijn moeder, zijn vader was joods. Zijn moeder overleed in 1972, dus het is aannemelijk dat hij haar in gedachte had, misschien ook omdat ze zijn muziek niet begreep.

Zeer eigenzinnig is de toevoeging van een Credo, dat normaal gesproken niet in een Requiem thuishoort – kijk alle grote Requiems er maar op na – maar dat is natuurlijk ingegeven door zijn bekering. Daarboven heeft hij het deel op een on-liturgische plaats gezet en de tekst behoorlijk ingekort, alsof hij sommige geloofsartikelen niet belangrijk vond of zelfs niet onderschreef. En helemaal eigenwijs is het Osanna aan het einde van het Credo, dat overigens ontbreekt aan het einde van het Benedictus.”

Hoe kwamen jullie vervolgens op de andere stukken?

“Een Requiem voor een jubileumconcert is natuurlijk een beetje tegenstrijdig, maar de naam van het koor, de vogel phoenix die uit de as herrees, geeft ons een gemakkelijk bruggetje. Er moesten naast deze dodenmis stukken klinken met een lichter karakter. We hebben daarvoor twee stukken uit het oude repertoire gehaald: Cloudburst van Eric Whitacre en Stars van Ēriks Ešenvalds.

Daarnaast hebben we gezocht naar een componist die een nieuw stuk voor ons kon schrijven met precies het tegenovergestelde karakter van het Requiem. Die hebben we gevonden in de persoon van Gábor Tárján, die gebruikt maakt van een gedicht van Gertrude Stein, Susie Asado, dat een ritmische en melodieuze tekst heeft. Een deel van het ensemble uit Schnittke speelt ook in zijn werk.”

Ēriks Ešņvalds (Letland, 1977) studeerde compositie aan het conservatorium van zijn geboorteplaats Priekule, en later in Riga. Daarnaast studeerde hij theologie aan het Baptisten Seminarium in Letland. Zijn composities vallen regelmatig in de prijzen, in Letland én daarbuiten, en worden over de hele wereld uitgevoerd.

Stars componeerde Ēriks Ešņvalds in 2011 in opdracht van de Salt Lake Vocal & Choral Artists. Zelf zegt hij over de compositie: “De harmonie is voor mij het belangrijkste, hoe die stroomt en zich ontwikkelt. Melodie komt op de tweede plaats. Toch is het niet mijn doel om eenvoudige muziek te schrijven; ik wil vooral samenklanken creëren die me werkelijk raken.”

Ēriks Ešņvalds

Stars

Alone in the night on a dark hill
With pines around me spicy and still,
And a heaven
 full of stars over my head,
White and topaz and misty red;
Myriads with beating hearts of fire
That aeons cannot vex or tire;
(Up) the dome of heaven like a great hill,
Heaven full of stars

....
(And) I know that I am honored
to be witness of so much majesty.

Sara Teasdale

’s Nachts alleen op een donkere heuveltop
De stille dennen vol geur om me heen,
En de hemel, een sterrenhemel
 ver boven mijn hoofd,
Wit en topaaskleurig omnevelde rode gloed;
duizendtallen met vurige hartslag
die de eeuwigheid niet kan raken of vermoeien.
Het uitspansel als een heuvel zo groot
Hemel vol sterren

....
ik weet me vereerd
dat ik mag getuigen van zo’n majesteit.

Eric Whitacre (VS, 1970) speelde in zijn jeugd in een techno-popband, maar ontdekte de klassieke muziek als zanger bij een uitvoering van het Requiem van Mozart. Aan de Juilliard School of Music in New York behaalde hij zijn Master of Music. Whitacre heeft veel voor koperblazers geschreven. *Cloudburst* (uit 1992) is een van zijn eerste composities voor koor. Hij componeerde dit stuk op het gedicht *El cántaro roto* van de Mexicaan Octavio Paz, winnaar van de Nobelprijs voor Literatuur in 1990.

Whitacre heeft een geheel eigen stijl gecreëerd, een fusie van klassieke en moderne muziek. Er zijn verschillende internationale festivals rond zijn muziek georganiseerd, zoals het International Eric Whitacre Choral Festival in het Sydney Opera House, in 2005. Ook als dirigent is Whitacre intussen veel gevraagd. Hij is docent op workshops aan vele Amerikaanse universiteiten en colleges en in verschillende landen.

Eric Whitacre **Cloudburst**

La lluvia

Ojos de agua de sombra,
ojos de agua de pozo,
ojos de agua de sueño.

Soles azules, verdes remolinos,
picos de luz que abren astros,
como granadas.

Dime, tierra quemada,
¿no hay agua
hay sólo sangre, sólo hay polvo,
sólo pisadas de pies desnudos
sobre la espina?

La lluvia despierta...

Hay que dormir....

Hay que dormir con los ojos abiertos,
hay que soñar con las manos,
soñemos sueños activos de río
buscando su cauce,
sueños de sol soñando sus mundos,
hay que soñar en voz alta,
hay que cantar hasta que el canto eche
raíces, tronco, ramas, pájaros, astros,

De regen

Ogen van schaduwwater,
ogen van bronwater,
ogen van droomwater.

Blauwe zonnen, groene wervelwinden,
snavel van licht die granaatappelachtige
sterren openpikken.

Vertel mij, verbrande aarde,
is er geen water,
is er alleen bloed, alleen stof,
zijn er alleen afdrukken van blote voeten
op de doornen?

De regen ontwaakt...

We moeten slapen...

We moeten slapen met open ogen,
we moeten dromen met onze handen,
we moeten de dromen dromen over een
rivier die haar weg zoekt,
Over de zon die zijn werelden droomt,
we moeten dromen met luide stem,
we moeten zingen totdat het gezang voortbrengt
wortels, stronken, takken, vogels, sterren,

hay que desenterrar la palabra perdida
recordar lo que dicen la sangre,
la marea, la tierra y el cuerpo,
volver al punto de partida..

la lluvia

ojos de agua de sueño
relámpagos
voz alta
hay que cantar.

la lluvia

we moeten het verloren woord opgraven
ons herinneren wat genoemd wordt het bloed,
de getijden, de aarde en het lichaam,
terugkomen op het punt van vertrek..

de regen

ogen van droomwater
bliksems
luide stem
we moeten zingen.

de regen

Octavio Paz

El cántaro roto, (De gebroken waterkruik)

tekst bewerkt door Eric Whitacre

Gábor Tarján (1967, Boedapest) studeerde percussie aan de Universiteit van Toronto en later aan het Utrechts Conservatorium in Nederland. Tarján is actief als componist, percussionist en acteur en soms alle drie tegelijk. Sinds 1994 is hij muzikaal directeur en componist van Het Filiaal Theatermakers, een theatergezelschap dat bekend staat om zijn avontuurlijke gebruik van (live) muziek en visuele effecten.

In februari 2006 speelde en dirigeerde hij zijn eigen muziek in Baron Rabinovitsj gedurende twee weken op Broadway in het New Victory Theatre. Zijn muziek is uitgevoerd door internationale jazzartiesten en vele gezelschappen, waaronder het strijkkwartet van het Ives Ensemble en het Nederlands Blazers Ensemble. Tarján was gastdocent aan het Utrechts Conservatorium, de HKU Faculteit Theater en CODARTS.

Tarján over 'What is a nail'

'Onlangs zei Bas Kwakman, scheidend directeur van het Poetry International Festival het volgende: "*Eigenlijk is poëzie de magie van het net niet begrijpen. Het raakt je, maar je weet niet precies waarom. Als een gedicht helemaal duidelijk is, is het al snel saai. Juist het niet helemaal begrijpen geeft het betekenis. Dat mysterie is de kracht wat mij betreft...*"

Toen Gertrude Stein zelf gevraagd werd wat haar werk betekent, antwoordde ze steevast met "*If you like it, you understand it.*" Dat klinkt misschien op het eerste gezicht iets te simpel maar haar antwoord stelt ook meteen een hele wezenlijke vraag: wat betekent het eigenlijk om iets te begrijpen? In het werk van Stein is die vraag van cruciaal belang.

Als ik *Susie Asado* lees, begrijp ik het ook niet helemaal, maar dat vind ik totaal niet erg. Sterker nog, ik vind het fantastisch. Het voelt bijna alsof de ramen en

deuren van mijn hersenen worden opengemaakt en er een heerlijke frisse wind doorheen waait. In bijna elke regel zit er een combinatie van woorden die mij compleet verassen en waarvan ik vaak moet glimlachen. Bovendien is het gedicht bijzonder muzikaal.

Ondanks mijn liefde voor het onbegrijpelijke heb ik in *What is a nail* steeds gekozen voor een duidelijke emotionele richting. Toevalligerwijs kwam ik tijdens het componeren erachter dat mijn keuzes overeenkwamen met de vijf 'positieve' emoties van de klassieke Indiase muziek: wonder, het heroïsche, liefde (erotiek), humor en kalmte. Één van deze vijf elementen is voortdurend aanwezig door het stuk heen en soms zijn er twee of meer tegelijk.'

Gábor Tarján

What is a nail

Sweet sweet sweet sweet sweet tea.

Susie Asado.

Sweet sweet sweet sweet sweet tea.

Susie Asado.

Susie Asado which is a told tray sure.

A lean on the shoe this means slips slips hers.

When the ancient light grey is clean it is yellow, it is a silver seller.

This is a please this is a please there are the saids to jelly.

These are the wets these say the sets to leave a crown to Incy.

Incy is short for incubus.

A pot. A pot is a beginning of a rare bit of trees. Trees tremble,
the old vats are in bobbles, bobbles which shade and shove and
render clean, render clean must.

Drink pups.

Drink pups drink pups lease a sash hold, see it shine and a bobolink
has pins. It shows a nail.

What is a nail. A nail is unison.

Sweet sweet sweet sweet sweet tea.

Gertrude Stein

-- P A U Z E --

Alfred Schnittke (1934 - 1998) werd geboren in een dorp langs de Wolga, als zoon van een in Duitsland geboren joodse vader en een Sovjet-Duitse moeder. Zijn muzikale opleiding begon hij in 1946 in Wenen, waar zijn vader werkte als journalist en vertaler, en zette hij vanaf 1948 voort aan het Conservatorium van Moskou, waar hij later ook les zou geven. Vanaf de jaren zeventig wijdde hij zich volledig aan het componeren.

De Russische overheid maakte het Schnittke zeer moeilijk. Uitvoeringen van zijn 'avant-gardistische, westerse' werk werden dikwijls gedwarsboemd, en Schnittke moest in zijn levensonderhoud voorzien met het schrijven van filmmuziek. In 1990 vestigde hij zich met zijn familie in Hamburg, waar hij acht jaar later overleed.

Schnittkes componeerstijl was aanvankelijk avant-gardistisch en sterk beïnvloed door uit het Westen overgewaaide compositietechnieken, maar op den duur bevredigde deze stijl hem niet. In de vroege jaren zeventig ontwikkelde hij wat hijzelf 'polystylisme' noemde, met invloeden van componisten als Charles Ives, Luciano Berio maar ook bijvoorbeeld Gustav Mahler. Hij combineerde uit verschillende tijdvakken allerlei muzikale stijlen, die hij soms parodieerde. In deze tijd kreeg Schnittke ook de aandring om een requiem te componeren. Voor een piano-kwintet dat hij opdroeg aan zijn overleden moeder schreef hij in 1972 een klein instrumentaal requiem, maar dat nam hij uiteindelijk niet op. De herkansing kwam in 1975, toen hij de muziek schreef bij het toneelstuk Don Carlos van Schiller. De producent vroeg om katholieke kerkmuziek en Schnittke koos om het volledige Requiem te schrijven. Aangezien het in de Sovjet Unie verboden was om heilige muziek te spelen, was dit de enige manier voor Schnittke om zijn *Requiem* uitgevoerd te krijgen.

Alfred Schnittke Requiem

I Requiem

Requiem aeternam dona eis, Domine:
et lux perpetua luceat eis.
Te decet hymnus, Deus, in Sion,
et tibi reddetur
votum in Ierusalem.

Geef hun eeuwige rust, Heer,
en laat het eeuwige licht hen verlichten.
U komt een lofzang toe, God, in Sion,
en U moet een dankoffer worden
gebracht in Jeruzalem.

Exaudi orationem meam;
ad te omnis caro veniet.
Requiem aeternam dona eis, Domine.

Verhoor mijn gebed;
tot U komt alle vlees.
Geef hun eeuwige rust, Heer.

II Kyrie

Kyrie eleison.	Heer, ontferm U.
Christe eleison.	Christus, ontferm U.
Kyrie eleison.	Heer, ontferm U.

III Dies irae

Dies irae, dies illa Solvat saeculum in favilla: Teste David cum Sibylla Quantus tremor est futurus. quando iudex est venturus cuncta stricte discussurus! Dies irae, dies illa!	De dag van toorn, die dag, zal de wereld oplossen tot as, zoals voorspeld door David en de Sybille. Wat een angst en beven zal er zijn wanneer de Rechter komt om alles nauwgezet te onderzoeken! De dag van toorn, die dag!
--	--

IV Tuba mirum

Tuba mirum spargens sonum per sepulcra regionum, coget omnes ante thronum.	De trompet zal zijn wonderbaarlijke klank over de graven van de landen verspreiden en allen voor de troon roepen.
Mors stupebit et natura, cum resurget creatura iudicanti responsura,	Dood en natuur zullen verstomd staan wanneer de schepselen verrijzen om voor de Rechter rekenschap af te leggen.
Liber scriptus proferetur, in quo totum continetur, unde mundus iudicetur.	Er zal een boek tevoorschijn worden gebracht waarin alles geschreven staat waarop de wereld beoordeeld zal worden.
Judex ergo cum sedebit, quidquid latet, apparebit: nil inultum remanebit.	Wanneer de Rechter dan plaatsneemt zal alles wat verborgen is, zichtbaar worden: niets zal ongewroken blijven.
Quid sum miser tunc dicturus? Quem patronum rogaturus, cum vix iustus sit securus?	Wat zal ik, ongelukkige, dan zeggen? Op welke beschermer zal ik een beroep doen wanneer zelfs een rechtvaardige nauwelijks veilig is?

V Rex tremendae

Rex tremendae majestatis, qui salvandos salvas gratis, salva me, fons pietatis! Rex tremendae majestatis!	Koning van huiveringwekkende grootsheid, die om niet redt wie te redden zijn, red mij, Bron van genade. Koning van huiveringwekkende grootsheid!
--	---

VI Recordare

Recordare, Jesu pie,
quod sum causa tuae viae:
ne me perdas illa die!
Quaerens me sedisti lassus,
redemisti crucem passus:
tantus labor non sit cassus!
Recordare!

Gedenk toch, goede Jezus,
dat ik de reden ben voor uw [kruis]weg,
richt mij die dag niet te gronde!
Zoekend naar mij, hebt U zich laten verzwakken
en U hebt mij gered, lijdend aan het kruis.
Laat zoveel leed niet tevergeefs zijn.
Gedenk toch!

VII Lacrimosa

Lacrimosa dies illa,
qua resurget ex favilla
judicandus homo reus.
Huic ergo parce, Deus!
Pie Iesu Domine,
dona eis requiem. Amen.

Die dag zal vol van tranen zijn,
waarop uit de as herrijzen zal
de schuldige mens, om berecht te worden.
Spaar deze dan, God!
Goede Heer Jezus,
geef hun rust. Amen.

VIII Domine Jesu

Domine Jesu Christe, Rex gloriae!
libera animas omnium fidelium
defunctorum de poenis inferni
et de profundo lacu.
Libera eas de ore leonis,
ne absorbeat eas Tartarus,
ne cadant in obscurum:
Sed signifer sanctus Michael
representet eas in lucem sanctam,
quam olim Abrahae promisisti
et semini eius.

Heer Jezus Christus, Koning der heerlijkheid!
bevrijd de zielen van alle gestorven gelovigen
van de straffen der hel
en de diepe vuurzee.
Bevrijd ze uit de muil van de leeuw,
opdat de Tartarus hen niet verslindt
en zij niet in de duisternis vallen:
Maar moge de heilige Michael [de vaandeldrager]
hen voeren naar het heilige licht
dat gij ooit hebt beloofd aan Abraham
en zijn nageslacht.

IX Hostias

Hostias et preces tibi, Domine,
laudis offerimus.
Tu suscipe pro animabus illis quarum
hodie memoriam facimus.
Fac eas, Domine,
de morte transire ad vitam.

Offers en gebeden, Heer,
brengen wij U met lofprijzing.
Neem deze aan voor de zielen
die wij vandaag gedenken.
Doe hen overgaan, Heer,
van de dood naar het leven.

X Sanctus

Sanctus Dominus Deus Sabaoth.
Pleni sunt coeli et terra gloria tua.

Heilig Heer, God der heerscharen!
Hemel en aarde zijn vol van uw heerlijkheid.

Osanna in excelsis.

Hosanna in den hoge!

XI **Benedictus**

Benedictus qui venit in nomine Domini.
Benedictus.

Gezegend hij die komt in de naam van de Heer.
Gezegend.

XII **Agnus Dei**

Agnus Dei, qui tollis peccata mundi:
dona eis requiem.

Lam Gods, dat de zonden der wereld wegdraagt:
geef hun rust.

Agnus Dei, qui tollis peccata mundi:
dona eis requiem.

Lam Gods, dat de zonden der wereld wegdraagt:
geef hun rust.

Agnus Dei, qui tollis peccata mundi:
dona eis requiem sempiternam.

Lam Gods, dat de zonden der wereld wegdraagt:
geef hun eeuwige rust.

XIII **Credo**

Credo in unum Deum, factorem
coeli et terrae, visibilium omnium
et invisibilium!

Ik geloof in één God, Schepper van
hemel en aarde, van al wat zichtbaar
en onzichtbaar is.

Credo!

Ik geloof!

Credo in unum Dominum Jesum
Christum, filium Dei unigenitum,
et ex Patre natum ante omnia saecula.
Deum de Deo, lumen de lumine,
Deum verum de Deo vero, genitum,
non factum, consubstantialem Patri.

Ik geloof in één Heer, Jezus Christus,
eniggeboren Zoon van God,
voor alle tijden geboren uit de Vader.
God uit God, licht uit licht,
ware God uit de ware God, geboren,
niet geschapen, één in wezen met de Vader.

Credo in unum Dominum Jesum
Christum, qui propter nos homines,
et propter nostram salutem descendit de
coelis.

Ik geloof in één Heer, Jezus Christus,
Hij is voor ons, mensen,
en omwille van ons heil uit de hemel
neergedaald.

Credo in unum Deum!

Ik geloof in één God!

Osanna!

Hosanna!

XIV **Requiem**

Requiem aeternam dona eis, Domine:
et lux perpetua luceat eis.
Te decet hymnus, Deus, in Sion,
et tibi reddetur
votum in Ierusalem.

Geef hun eeuwige rust, Heer,
en laat het eeuwige licht hen verlichten.
U komt een lofzang toe, God, in Sion,
en U moet een dankoffer
worden gebracht in Jeruzalem.

Exaudi orationem meam;
ad te omnis caro veniet.

Verhoor mijn gebed;
tot U komt alle vlees.

Requiem aeternam dona eis, Domine.

Geef hun eeuwige rust, Heer.

TEA

T

TEA

TEA

TEA

TEA

TE

TEA

TEA

TEA

TE

EA

TEA

TEA

TEA

T

TEA

TEA